

Boekverslag The great Gatsby (F. Scott Fitzgerald)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Primaire gegevens

Titel: The Great Gatsby
Auteur: F. Scott Fitzgerald
Ondertitel: -
Verschenen in: 1926; deze uitgave: 1950,
Penguin Books, Londen, Groot-Brittannië
Uitgelezen op: 15 februari 2003

Motivering keuze

Ik heb geen bijzondere reden voor het kiezen van juist dít boek. Wel is het zo dat ik op zoek was naar een boek met een A- of B-rating op de literatuurlijst voor Engels, en dit boek viel in de tweede categorie. Bovendien leek het verhaal me, toen ik de flaptekst las, wel aardig; het leek me wel een spannend en mysterieus verhaal.

Verwachtingen vooraf

Van te voren had ik weinig verwachtingen van het boek, omdat ik uit de tekst op de achterflap niet bijzonder veel kon opmaken. Het leek me wel een spannend verhaal, in ieder geval een verhaal met een mysterieus plot. Ik had nog nooit iets over de inhoud van het boek gelezen of gehoord – ik wist wel dat dit boek een Amerikaanse klassieker is.

Reactie achteraf

Achteraf gezien klopt het weinige dat ik van het boek wist, wel redelijk. Het was niet zozeer heel spannend, het was geen thriller, maar het was wel een boeiend boek dat mijn aandacht wist vast te houden. Hoewel het al een oud boek is – het is al in 1926 geschreven! – vind ik het toch een erg tijdloos verhaal. De elementen die het verhaal maken (glamour, geld, romantiek en moord) blijven ook nu nog succesvolle ingrediënten voor een verhaal. Ik vond het boek erg leuk om te lezen, het was een heel rijk en gevarieerd verhaal.

Korte samenvatting

The Great Gatsby gaat over het leven van een rijke zakenman, Jay Gatsby en zijn verwoede en tevergeefse pogingen om een al lang verloren liefde terug te winnen: Daisy. Hij was Daisy namelijk kwijtgeraakt toen hij in de Tweede Wereldoorlog vocht in Europa. Daisy trouwde in die tijd met Tom Buchanan. Vervolgens wijdt Gatsby de rest van zijn leven aan het terugwinnen van Daisy. De verteller van het verhaal, Nick Carraway, is de buurman van Gatsby in Long Island.

Aan het begin van het verhaal komt de lezer te weten dat Tom Buchanan een affaire heeft met Myrtle. Myrtle is de vrouw van de eigenaar van een tankstation. Ondertussen wordt Nick vrienden met Gatsby, die in zijn huis vaak allerlei bijzonder extravagante feesten en partijen organiseert, waarvoor hij vaak beroemdheden uit New York laat overkomen. Beide mannen raken zó goed bevriend dat Gatsby Nick alles over hem vertelt, zelfs over zijn connecties met de onderwereld.

Een gearrangeerde ontmoeting tussen Gatsby en Daisy zorgt ervoor dat hun liefde weer opnieuw opbloeit. Uiteindelijk komt Tom erachter wat er gaande is tussen de twee tortelduifjes, waarbij hij hevige ruzie krijgt met Gatsby. Ondertussen komt ook George Wilson erachter dat hij óók een vrouw heeft die vreemd gaat. Ook hier volgt een hevig conflict en Wilson besluit dat het beter is om te verhuizen.

Niet lang daarna voltrekt zich een drama. Wanneer Gatsby en Daisy 's avonds terugkeren uit New York, rijden ze per ongeluk over Myrtle Wilson heen, die meteen aan haar verwondingen bezwijkt. Al snel komt Wilson er via Tom achter dat Myrtle is overreden door een gele auto en legt daarom meteen de link met Gatsby. Wilson wil de dood van zijn vrouw wreken en vermoordt daarom degene van wie hij denkt dat die zijn vrouw heeft vermoord, Gatsby en slaat daarna de hand aan zichzelf. Het blijkt overigens Daisy te zijn die op het moment van het ongeluk achter het stuur van de auto zat.

Na het ongeluk verlaten de Buchanans snel de stad, waardoor Nick alleen achterblijft om Gatsby's begrafenis te regelen. Zo blijkt dat Gatsby maar weinig echte vrienden had: er komen maar een paar mensen op de begrafenis opdagen.

Als Gatsby eenmaal begraven is keert Nick hevig gedesilluseerd terug naar het Midden Westen, de streek waar hij oorspronkelijk vandaan kwam.

Boekverslag The great Gatsby (F. Scott Fitzgerald)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Tijd en ruimte

Het verhaal speelt zich af rond de tijd dat het verhaal geschreven is, dus rond de helft van de *roaring twenties*, de tijd van jazz en van rijkdom voor veel mensen. De tijdsperiode waarin het verhaal zich afspeelt is niet zo lang – hoewel het niet expliciet wordt genoemd, schat ik dat het geheel maximaal een half jaar tot een jaar in beslag neemt. Er zijn geen flashbacks en het verhaal wordt in chronologische volgorde verteld.

Wat betreft de ruimte is het verhaal veel duidelijker: het grootste deel van het verhaal speelt zich af op Long Island, een schiereiland in de buurt van New York City. Daar, op Long Island, staan de huizen van de hoofdpersonen en het grootste deel van het verhaal speelt zich in en rondom deze huizen af.

Verteller

In dit verhaal is sprake van een personale verteller in de vorm van Nick Carraway. Alles wat er gebeurt, ziet de lezer door de ogen van Nick, waardoor je geen objectief beeld krijgt van het verhaal, maar het verhaal duidelijk overgoten is met een sausje van Nicks opinie. Dat is niet erg, eerder jammer, omdat het verhaal zo wat eenzijdig wordt weergegeven.

Spanning

Er is wel een zekere mate van spanning in het verhaal aanwezig. Dat komt door de verschillende heimelijke liefdesrelaties tussen de hoofdpersonen, de intriges tussen dezelfde personen en vooral door de vele ruzies die ze hebben. Bij iedere ruzie is het in feite weer onzeker hoe die zal aflopen.

Ik zou het boek echter niet betitelen als een ‘spannend’ boek, het is voor mij toch echt meer een roman, een liefdesgeschiedenis tussen een aantal mensen. Die component van het verhaal is veel belangrijker dan de spanning, die maar in beperkte mate aanwezig is.

Thema en motieven

Het *keyword* dat dit boek in feite in zijn geheel kan samenvatten is ‘*American Dream*’. Het boek geeft weer en levert kritiek op – door middel van de verteller – de visie van Gatsby op de American Dream. Voor Gatsby staat de American Dream voor het zo snel mogelijk bereiken van zo veel mogelijk macht en status, om zo maar een bepaalde positie in de maatschappij te kunnen bekleden. De schrijver beschrijft de yuppiemaatschappij van toen en de manier waarop yuppies leefden, ‘careless’, zoals hij het Nick laat zeggen.

“They were careless people, Tom and Daisy – they smashed up things and creatures and then retreated back into their money or their vast carelessness or whatever it was that kept them together, and let other people clean up the mess they had made.”

De maatschappij van toen wordt door de schrijver voorgesteld als een periode van verwaarloosde sociale en morele waarden en normen. Dat komt tot uitdrukking in de grote hebzucht die mensen in die tijd koesteren, het sterke cynisme en het lege streven naar plezier.

Motieven

Dit verhaal bevat volgens mij twee motieven. Deze heb ik hieronder kort uitgewerkt.

Geografie

Als rode draden door het boek lopen de uitvoerige beschrijvingen van locaties en situaties in de omgeving van de hoofdpersonen. De beschrijvingen zorgen voor een heel duidelijk beeld van de maatschappij zoals die toentertijd was, ze geven een hele mooie beschrijving van de sfeer zoals die toen was. Bovendien ondersteunen de beschrijvingen van de locaties en situaties op deze manier heel goed het thema: de schaduwkanten van de American Dream. De verschillende locaties symboliseren ook het een en ander; zo staat “East Egg” (het oostelijke deel van Long Island) voor de oude ‘adel’, de aristocratie, en staat “West Egg” voor de nieuwe rijken en de yuppies. De “valley of ashes” symboliseert het verval van de normen en waarden in de Amerikaanse maatschappij van de jaren ’20.

Weer

Het weer ondersteunt het verhaal op een fabuleuze manier. Het weer op bepaalde momenten en in bepaalde situaties past perfect bij de emotionele hoofdpersonen. Dit kan ik het beste aantonen met een aantal voorbeelden: de liefde tussen Gatsby en Daisy wakkert opnieuw aan terwijl de zon net begint te schijnen, Gatsby’s enorme ruzie met Tom vindt plaats op de heetste dag van het jaar en Wilson vermoordt Gatsby op de eerste dag van de herfst.

Boekverslag The great Gatsby (F. Scott Fitzgerald)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Personages

Alle personages die in het boek voorkomen spelen in feite een belangrijke rol; je zou er niet zomaar één weg kunnen laten, dan zou het hele verhaal in duigen vallen. Ik zal in dit stukje de twee naar mijn inzicht belangrijkste personen benoemen en wat over deze personages vertellen.

Nick Carraway

Nick Carraway is een jongeman die, nadat hij is afgestudeerd aan de universiteit van Yale en gediend heeft in de Eerste Wereldoorlog, naar New York City verhuist om daar het vak van het handelen in opties te leren. Nick is een persoon bij wie je al je geheimen kwijt kunt; hij is integer, slim, begrijpend en heeft niet snel zijn oordeel klaar, hij is op dat gebied afwachtend. Hij dient hierdoor vaak als luisterend oor voor één van de andere personages in het verhaal.

Nadat hij is verhuisd naar “West Egg”, het zogenaamde westelijke deel van Long Island, raakt hij al snel bevriend met zijn buurman, de mysterieuze Jay Gatsby. Als neef van Daisy Buchanan, de vrouw van Tom Buchanan en de grote liefde van Jay Gatsby, zorgt hij ervoor dat de liefde tussen Daisy en laatstgenoemde weer kan opbloeien.

Nick is de verteller van het verhaal, je ziet dus alles wat er gebeurt door zijn ogen. Zoals ik al verteld heb in het stukje over de verteller, is het beeld dat je zo krijgt van situaties niet helemaal objectief, maar ingekleurd door Nicks opvattingen en filosofieën.

Over het uiterlijk van Nick wordt, net als bij de andere personages, vrij weinig verteld. Ik heb me daarom zelf maar een beeld gevormd van zijn uiterlijke kenmerken. Ik stel me hem voor als een lange, stevig gebouwde man – hij heeft immers gediend in het leger – met kort bruin of zwart haar. Hij gaat modieus gekleed en verlangt ernaar om erbij te horen in het jet-set-wereldje van de andere personages.

Jay Gatsby

Jay Gatsby vind ik de andere heel belangrijke persoon in dit verhaal. Hij is de naamgever van het boek en om hem draait dan ook het hele verhaal. Jay Gatsby woont in een enorm, overgestileerd huis in “West Egg”, het fictieve westelijke gedeelte van Long Island, vlakbij New York City. Hij is de buurman van de andere hoofdpersoon, Nick Carraway.

Jay Gatsby is beroemd (of berucht, dat zou je ook kunnen zeggen) om de grote feesten die hij iedere vrijdagavond in zijn grote huis geeft. Gek genoeg weet niemand waar hij vandaan komt, wat hij doet of waarmee hij zijn geld verdiend heeft.

Naarmate het verhaal vordert komt Nick erachter dat Jay Gatsby eigenlijk James Gatz heet en dat hij geboren is op een boerderij in North Dakota. Doordat hij vroeger, als arme jongen, voor een miljonair heeft gewerkt, heeft hij later altijd het streven gehad om zelf ook net zo rijk te worden als deze man. Dit heeft hij uiteindelijk dan ook bereikt, zij het weliswaar niet op een helemaal legale manier – hij verdiende zijn geld onder andere met het verkopen van illegaal gedestilleerde sterke drank, een gouden markt in die tijd vanwege de drooglegging die de bevolking toen was opgelegd. Nick ziet Gatsby als een ‘onecht’ iemand, oneerlijk en bovendien vulgair, maar wel met een enorme hoeveelheid optimisme en een groot vermogen zijn dromen om te zetten in realiteit – dat maakt hem “great”, volgens Nick.

Ook van Gatsby is in het boek geen beschrijving te vinden van zijn uiterlijk. Ik heb me dan ook hier maar een voorstelling proberen te maken van zijn uiterlijk. Volgens mij lijkt hij qua algemene lichaamsbouw wel een beetje op Nick – hetzelfde postuur (misschien een klein beetje dikker door zijn uitbundige levensstijl) en van ongeveer dezelfde lengte als zijn buurman. Hij heeft in mijn voorstelling halflang haar en kleedt zich volgens mij als een echte dandy; ik denk dat hij zich voornamelijk laat zien in dure pakken gecombineerd met dure accessoires etcetera.

Titel, ondertitel en motto

De titel is natuurlijk heel erg sterk gerelateerd aan de belangrijkste hoofdpersoon, Jay Gatsby. In de titel heeft hij volgens mij de naam “Great” Gatsby gekregen vanwege zijn enorm overweldigende optreden, zijn grote rijkdom en zijn vermogen alles te dramatiseren en tegelijkertijd mysterieus te blijven, net als bijvoorbeeld grote artiesten in die tijd, zoals bijvoorbeeld de “Grote Houdini”.

Boekverslag The great Gatsby (F. Scott Fitzgerald)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

Relaties

Na wat informatie over de schrijver opgezocht te hebben, zijn er eigenlijk best veel gelijkenissen te constateren tussen de schrijver van het boek, F. Scott Fitzgerald, en de personage van Nick Carraway, de verteller van het verhaal in dit boek. Net als Nick heeft hij namelijk gediend in het leger en net als Nick is Fitzgerald een slimme man. Echter, ook Jay Gatsby heeft wel wat van Fitzgerald weg – net als hij heeft ook Fitzgerald een grote hang naar luxe en welvaart. En, alweer net als Gatsby, is ook Fitzgerald een enorme *partycrasher*. Hij houdt van de nieuwe, yuppige levensstijl van de *roaring twenties* en stort zich er vol overgave in. Op deze wijzen, en misschien nog wel op veel meer andere, is dit boek autobiografisch te noemen.

soort verhaal

Dit verhaal zou heel goed te karakteriseren zijn als een liefdesdrama. Het heeft er alle ingrediënten voor in zich: onmogelijke liefdes, jaloezie, overspel en moord. Maar ik heb het idee dat het iets meer is dan dat. Voor mij is het namelijk ook een soort historische roman, omdat het boek voor mij een hele aardige karakterisering geeft van het tijdsbeeld van de jaren '20 van de vorige eeuw. Het boek geeft heel mooi weer hoe mensen toen over elkaar, over met elkaar omgaan en over geld en rijkdom dachten. Bovendien is het verhaal veel spannender en veel minder zoetsappig dan het eerste het beste romannetje uit de Bouquet-reeks!

Persoonlijke beoordeling

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: ik vond dit een leuk boek. Niet alleen vanwege het onwaarschijnlijke en tegelijkertijd realistische plot, maar ook vanwege het inkijkje dat het boek je geeft in de samenleving van de jaren '20 van de vorige eeuw. Het boek is helder geschreven en de situaties worden redelijk natuurgetrouw weergegeven – vaak worden ze een beetje overdreven om het dramatische effect te vergroten.

De gebeurtenissen die in het boek plaatsvinden zijn aan de ene kant heel voorspelbaar voor een liefdesdrama – een onmogelijke liefde, jaloezie en overspel zijn nu eenmaal de geijkte elementen voor een roman van dit genre. Maar toch heeft de schrijver er in dit geval een leuke *twist* aan weten te geven door het verhaal sterk te dramatiseren en het te combineren met de zeer specifieke tijdgeest en het daarbij horende zeer specifieke gedrag van mensen. Daardoor is het boek het niveau van een 'gewoon' romannetje ruimschoots ontstegen en heeft het zichzelf eigenlijk in een heel nieuwe categorie geplaatst. Als je dat als schrijver lukt, vind ik dat heel knap en kan ik dat bijzonder waarderen.

Het einde van het boek vind ik goed bij de rest passen. Hoewel ik normaal gesproken absoluut geen fan ben van open einden, kan het hier nu toch zeker mijn waardering krijgen. In dit geval is het namelijk helemaal geen abrupt open einde, maar kabbelt het verhaal langzaam naar zijn eind en eindigt het uiteindelijk redelijk vredig en rustig. Ik vind dat de schrijver dat heel mooi gedaan heeft; hij heeft precies de juiste toon weten te zetten met dit einde, waardoor ik er als lezer een prettig gevoel bij heb overgehouden. En dat komt nogal eens anders voor.

De weergave van de personages vond ik iets minder dan in andere boeken die ik onlangs heb gelezen. Ze werden redelijk oppervlakkig weergegeven – alhoewel ik denk dat dat ook het een en ander te maken heeft met de oppervlakkige levensstijl van de hoofdpersonen – en zijn niet erg diep uitgewerkt. Bovendien is hun gedrag wat gedramatiseerd en dat ging mij op een gegeven moment op mijn zenuwen werken. Ze kwamen door hun wat oppervlakkige gedrag en gedramatiseerde optreden op mij niet over als 'echte mensen'. Dat is natuurlijk heel persoonlijk; ik vond het echter niet geweldig.

De aardigste persoon van het verhaal vond ik Nick Carraway, omdat hij, als enige, nog een beetje afstand houdt van de gebeurtenissen. Hij is de verteller en probeert daarom nog enigszins objectief te blijven – dat lukt hem lang niet altijd, maar ik vind het een lovenswaardig streven. Bovendien lijkt hij mij ook veruit het sympathiekst. Alle andere personen hebben een enorme collectie rare trekjes, stoornissen of ontplooiingen om een andere reden buitengewoon vreemd gedrag; Nick is de enige persoon die tussen al dat krankzinnige geweld zichzelf staande kan houden en zijn eer kan bewaren. Dat vind ik erg mooi gedaan.

Ik vind dat het verhaal op een goede manier is opgebouwd. De vele gebeurtenissen die de schrijver erin heeft willen verwerken, hebben hun plaats gevonden in een boek met een snelle en compacte opbouw. Het boek leest hierdoor lekker snel weg en dat is prettig, want die karakteristiek past heel goed bij de snelheid waarmee de gebeurtenissen plaatsvinden en de snelheid van de tijdgeest zoals die toen was. De schrijver heeft zijn schrijfstijl mooi laten aansluiten op de karakteristiek van het verhaal en dat is wat mij betreft een complimentje waard, omdat zo een evenwichtig verhaal neergezet kan worden.

Wat betreft het taalgebruik is er niet zo heel veel bijzonders te melden. Het is natuurlijk in het Engels geschreven, maar ik vond het Engels dat de schrijver gebruikte absoluut niet moeilijk en daardoor makkelijk te begrijpen. In ieder geval goed genoeg om de verschillende lagen van het verhaal van elkaar te kunnen

Boekverslag The great Gatsby (F. Scott Fitzgerald)

Wouter van Erve

© havovwo.nl (maart 2003)

onderscheiden en zonder het woordenboek op te hoeven zoeken. Het taalgebruik heeft gewoon het niveau dat je van een literair werk als dit mag verwachten. Een bijzonder mooi fragment vind ik het volgende – het drukt ook uit waarom ik Engels zo'n leuke taal vind; dat is vanwege de geweldige mogelijkheid om heel fijntjes humor te kunnen verwerken in zinnen...

The truth was that Jay Gatsby, of West Egg, Long Island, sprang from his Platonic conception of himself. He was a son of God—a phrase which, if it means anything, means just that—and he must be about His Father's business, the service of a vast, vulgar, and meretricious beauty. So he invented just the sort of Jay Gatsby that a seventeen year old boy would be likely to invent, and to this conception he was faithful to the end.

Dit fragment geeft, vind ik, heel mooi de wat cynische attitude van Nick Carraway tegenover Jay Gatsby weer, die tegelijkertijd gecombineerd wordt met een lichte mate van bewondering.

Alles bij elkaar vind ik The Great Gatsby een mooi en prettig te lezen boek, maar niet het mooiste dat ik ooit gelezen heb. Daarvoor zijn er misschien net iets teveel details die niet kloppen of die niet helemaal netjes zijn afgewerkt. Maar, desondanks dit alles, is het toch zeker een boek dat iedereen gelezen moet hebben; als was het alleen maar vanwege het historische element!